

**Agencija za komunikacijska omrežja
in storitve RS
Stegne 7
1000 Ljubljana
info.box@akos-rs.si**

Št. dopisa:G1621/2018TYS

Datum: 1. 10. 2018

**Zadeva: Pripombe v skladu z javnim pozivom za pridobitev mnenj zainteresirane
javnosti k predlogu osnutka Strategije za upravljanje z radiofrekvenčnim
spektrum**

Sklicna številka: 0070-4/2017

Spoštovani,

Sklicujemo se na ponovno vabilo Agencije za komunikacijska omrežja in storitve ("Agencija") na posredovanje konstruktivnih predlogov in pripomb k predlogu Splošnega akta o dostopu do obstoječe fizične infrastrukture objavljenem na spletni strani Agencije dne 30. 8. 2018.

Pripombe na prvo različico je družba Telemach posredovala 23. 4. 2018, ki pa jih v teh pripombah večinoma (dopolnjene) ponovi, saj so bile prvotne pripombe upoštevane zgolj v izrazito omejenem obsegu.

Predlagano strategijo je mogoče razumeti zlasti kot izraz pripravljavca po čim hitrejši uvedbi novih tehnologij, infrastrukture in storitev, vendar brez poglobljenega premisleka o praktični izvedbi uvedbe, potrebnih investicijah in času, potrebnem za vpeljavo. Nove tehnologije so obravnavane kot dobro samo po sebi oz. kot neizogibnost, ki pa še ni povsem utemeljena oz. zanjo ne obstajajo konkretni podatki, saj so vsi vplivi predvideni za srednjeročno prihodnost.

Telemach sicer pozdravlja očitno vodilo koristi potrošnikov/uporabnikov oz. družbene blaginje, vendar se strategija izogne premisleku o statusu podjetij, ki so pravzaprav nosilci izvedbe strategije. Zelo pragmatično gledano so podjetja – operaterji v tržni strukturi ostre cenovne konkurence, ki že zdaj potiskajo ARPU navzdol, visoke investicije v novo infrastrukturo in v vsaj deloma negotove prihodke v prihodnosti pa so lahko zelo tvegane in posledično neupravičene.

Iz Strategije tako ni razviden metodološki pristop k merjenju v točki 3 osnutka Strategije predvidenega razvoja učinkovite konkurence oz. drugih pozitivnih eksternalij, ki so predvidene kot posledica 5G oz. predstavljene kot neizogibne ne glede na manjko standardiziranih tehnologij oz. poslovnih modelov. Ob predvidenih investicijah v plačila za frekvence, omrežje in razvoj storitev v trenutni tržni strukturi se zdi, da je strategija osnovana na začetnih izgubah na strani podjetij v dejavnosti, prihodnji dobički pa so negotovi – z drugimi besedami, uvodoma v fazi pridobivanja frekvenc in investicije v infrastrukturo je strošek za operaterje gotov, povsem negotov pa je prihodek iz tega naslova. Če bi bila to neka nizko-tehnološka panoga proizvodnje izdelkov široke potrošnje, ki naj bi delovala v pogojih t.i. monopolistične konkurence, bi bilo to razumljivo, ker pa gre za panogo, ki je na meji tehnološkega

1/3

razvoja in je istočasno po svoji naravi (ekonomije obsega in povezanih proizvodov) oligopolna, je tako razumevanje trga in njegove strukture neustrezno in v škodo bodočega realnega doseganja tehnološkega in družbenega napredka zanemari njegove nosilce.

Obstoječa tržna struktura operaterjev ne spodbuja k novim investicijam, ki bi presegle vzdrževanje, saj so učinki teh v veliki meri izničeni z nizkimi cenami storitev zaradi visoke stopnje konkurence. Istočasno želi predlagatelj uporabnikom omogočiti čim večjo uporabo novih storitev. Podjetja, ki so podstimulirana za nove investicije, bodo nujno investirala manj in ponujala manj storitev (ali bo trajalo dlje, da jih bodo), kot si želi predlagatelj osnutka. Zaradi potrebnih ekonomij obsega za delovanje v panogi in že zdaj nizke dobičkonosnosti, je težko pričakovati, da bo na trg vstopil nov ponudnik, ki bi prinesel pozitivni pritisk na ustrezno ponudbo. Druga možnost, s katero bi država dosegla želeno, je bolj neposredna udeležba na trgu z aktivnimi politikami vzpodbujanja rasti. Agencija je sicer z dopolnitvijo točke 3.1.1. navedla, *da bo proučila možnosti namenitve dela sredstev za učinkovito rabo radiofrekvenčnega spektra za vzpodbujanje izgradnje omrežja za izpolnjevanje obveznosti iz akcijskega načrta 5G in/ali izpolnjevanje posebnih zahtev za izgradnjo omrežja z obveznostmi za nacionalno pokrivanje oziroma investicij v izgradnjo omrežja, ki bodo presegle zahteve za komercialno zagotavljanje storitev*, kar absolutno pozdravljamo, vendar obenem izpostavljamo, da zgolj ne-komercialni del in zgolj zaveza k preučitvi ne naslovi temeljnih pomanjkljivosti 5G projekta v širšem smislu – da gre za investicije, ki jim ni mogoče izračunati ROI.

Višina plačila za rabo omejene naravne dobrine je vezana na sedanjo vrednost prihodnjih prihodkov v kateri imajo najvišjo utež ob ustreznem diskontiranju prihodnjih denarnih tokov tisti v sedanosti in najbližji prihodnosti. Agencija v osnutku Strategije sama pripoznava vrsto negotovih elementov razvoja (razvoj tehnologije – anten, vzpostavljanje v sosednjih državah, ipd.), ki se tičejo predvsem prvih let vzpostavljanja in delovanja ustreznih omrežij. Ker je utež teh let v izračunu za ponudnike najvišja, predlagamo, da pri implementaciji Strategije na svoji strani Agencija zlasti poskrbi, da previsoki stroški za uporabo frekvenc ne bodo preprečili ustreznih stopenj investicij v omrežje in razvoja storitev.

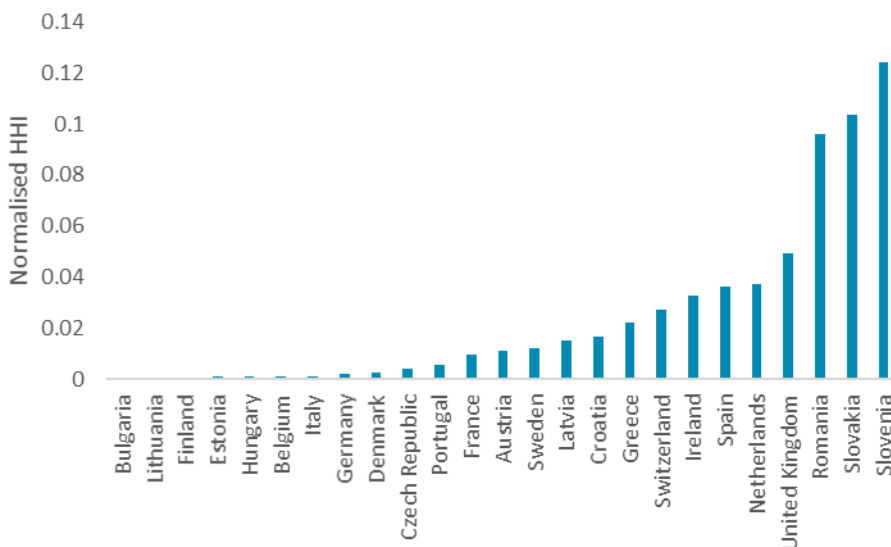
Po našem mnenju je osnutek še vedno pre-optimističen v delu o komercialni privlačnosti za ponudnike, saj ustvarja tržno strukturo, v kateri se časovni horizont, v katerem si ponudniki poplačajo investicijo, podaljšuje preko vseh razumnih meja, obenem pa je strategija osnovana na predpostavki, da je uvedba novih tehnologij (zlasti 5G) nekaj kar ponudniki *morajo* zagotoviti – nekakšna obvezna javna gospodarska služba. V luči takega razumevanja, ni neutemeljena pripomba, da bi država ob takih investicijah zagotovo morala razmisliti o specifično usmerjenih davčnih olajšavah/subvencijah ali celo investicijah¹ v tehnologije, ki jih določa kot obvezne.

Nadalje družba Telemach pozdravlja namen ohranitve razvoja učinkovite konkurence na trgih storitev brezžičnih elektronskih komunikacij v zvezi s prihodnjimi razpisi za dodelitev frekvenc, pri čemer pa Agencijo pozivamo, da pri analizi pragov za določitev spektralnih kap, rezervacij spektra, pogojev souporabe ipd. ne upošteva zgolj tržnih deležev obstoječih operaterjev, temveč k analizi upravičencev

¹ v investicije usmerjene davčne olajšave/subvencije, neposredna investicija (Primeri: <https://www.gsma.com/publicpolicy/wp-content/uploads/2015/02/Benefits-of-network-competition-and-complementary-policies-to-promote-mobile-broadband-coverage-Report.pdf>, str. 58, Francija, VB, Irska), sofinanciranje (str. 64 *ibid*, Madžarska

do navedenih konkurenčnih spodbud pristopi celovito, med drugim tudi z analizo razmerja med obstoječo količino frekvenčnega spektra posameznega operaterja v primerjavi s številom uporabnikov, ki tak spekter uporabljajo. Obstajajo namreč izrazita nesorazmerja, kjer je v grobem razlika med MHz/uporabnika med operaterji tudi do 100%, kar po konkurenčno-pravnih kazalnikih Slovenijo postavlja na prvo mesto² med državami EU po asimetriji med operaterji, kot je razvidno iz spodnjega prikaza (Graf 1) Herfindahl-Hirschman indeksa razmerja med spektrom in uporabniki za EU:

Graf 1

Manimo, da je navedeno ključno okoliščino nujno upoštevati, saj se spekter, ki je na voljo, neposredno odraža v kakovosti storitev, ki pa odločilno vplivajo na ohranjanje konkurence, saj prenizka količina spektra/uporabnika dejansko določa limit rasti (zlasti za hitro rastoče operaterje).

S spoštovanjem,

Tony Štupar

Oddelek za pravne zadeve in regulative

telemach

Telemach d.o.o. 12

² HHI je splošno sprejeta mera koncentracije trga. Običajno se uporablja pri analizi konkurence, in sicer jo Evropska Komisija in ameriško pravosodno ministrstvo (US Department of Justice) uporabljata pri analizi združitve. Nizek HHI šteje za pokazatelja konkurenčnega trga, medtem ko visok HHI lahko kaže na morebitne težave na področju konkurence.